

## και σκέψεις για τον χαρακτήρα ενός διεθνούς αντιφασιστικού κινήματος

του **Δημήτρη Κουσουρή**

.Στο τέλος μιας μακράς περιόδου μετάβασης, που ξεκίνησε πριν από ένα τέταρτο του αιώνα με την πτώση του τείχους του Βερολίνου, μπορούμε σήμερα να διακρίνουμε τα γνωρίσματα της ιστορικής περιόδου, να αποκαταστήσουμε τη διαλεκτική της διάρκειας και να αναγνωρίσουμε τις σχέσεις ανάμεσα στην εποχή, την περίοδο και τη συγκυρία. Η περίοδος που άρχισε το 1989-1990 και παρουσιάστηκε ως το τέλος της Ιστορίας και μη αναστρέψιμος θρίαμβος του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού έχει πια φτάσει στο τέρμα της. Από το 2001, ή σύμφωνα με άλλους το 2008, έχουμε βρεθεί μέσα σε ένα από εκείνα τα «ενδιάμεσα διαστήματα», ανάμεσα σε ό,τι δεν υπάρχει πια και ό,τι δεν έχει γίνει ακόμα.[1]

Αφίσα του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, 1936



Αφίσα του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, 1936

Παρά τη βαθιά κρίση που γνωρίζει ο καπιταλισμός, την αστάθεια του παγκόσμιου συστήματος και των τοπικών ή περιφερειακών δομών κυριαρχίας, το οργανωμένο εργατικό κίνημα και οι άμεσοι ή έμμεσοι πολιτικοί εκφραστές του βρίσκονται διασκορπισμένοι, δίχως κατεύθυνση, ανίκανοι να επιδράσουν αποφασιστικά στον συσχετισμό δυνάμεων. Από την άλλη πλευρά, οι δυνάμεις της αντεπανάστασης,[2] κάτω από διαφορετικά ονόματα και κοστούμια, κερδίζουν ολοένα και πιο γρήγορα έδαφος. Αργά αλλά σταθερά στην αρχή, παρακολουθήσαμε τις πρώτες συμμετοχές νεοφασιστών σε ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, πρώτα το 1994 στην Ιταλία, γενέθλια γη του ιστορικού φασισμού, και έπειτα στην Αυστρία το 2000. Στη συνέχεια, είδαμε αυτή την εξέλιξη να επιταχύνεται, ιδίως από την κρίση του 2008 και μετά, με την εκλογική νίκη του Εθνικού Μετώπου στη Γαλλία, τη ραγδαία άνοδο νεοφασιστικών και νεοναζιστικών οργανώσεων στην καινούργια περιφέρεια της ηπείρου, όπως και στην Ουγγαρία, την Ελλάδα, και πιο πρόσφατα στην Ουκρανία με τη συμμετοχή τους στην προσωρινή κυβέρνηση.

Θα μπορούσε κανείς να αντιτείνει, εδώ, πως η υπόθεση μιας σχέσης συνάφειας και συνέχειας ανάμεσα στη δημοκρατικά εκλεγμένη, πρώτη κυβέρνηση Μπερλουσκόνι (με τη συμμετοχή Φίνι και Μπόσι), και στους νεοφασίστες και νεοναζί του Svoboda και του Pravy Sektor περιέχει προφανείς αφαιρέσεις και απλουστεύσεις, συνιστώντας ένα αμάλγαμα που παραγνωρίζει ή αποσιωπά τις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης. Η αρχική μου υπόθεσή, ωστόσο, είναι πως συσχετίζοντας ακριβώς την ανάπτυξη όλων αυτών των -εκ πρώτης όψεως- ανόμοιων μεταξύ τους κινήματων και δυνάμεων, αποκτούμε μια συνολική εικόνα για τον χαρακτήρα της σύγχρονης ευρωπαϊκής πολιτικής. Μέχρι πρόσφατα, η εμμονή πολλών διανοουμένων και αγωνιστών της Αριστεράς στον ιστορικό φασισμό του Μεσοπολέμου και στις εκλεπτυσμένες κατηγοριοποιήσεις των διαφορετικών μορφών και παραλλαγών του υπήρξε χρήσιμη για να

θυμόμαστε και να καταλαβαίνουμε τις τραγωδίες και τους ηρωισμούς του περασμένου αιώνα. Ωστόσο, αυτή η εμμονή λειτουργεί πλέον και ως παραμορφωτικός καθρέφτης, προκαλώντας ένα είδος συλλογικής μυωπίας –ή και τύφλωσης– απέναντι στην παράλληλη άνοδο των φασιστικών δυνάμεων σε διαφορετικά μέρη της γηραιάς ηπείρου.

Ασφαλώς, το Εθνικό Μέτωπο δεν γεννήθηκε από τις ίδιες συνθήκες, ούτε στηρίχθηκε στις παραδόσεις που διεκδικούν οι νεοναζί της Χρυσής Αυγής στην Ελλάδα, το Jobbik στην Ουγγαρία, το κόμμα της Προόδου στη Νορβηγία ή ακόμη το αυστριακό κόμμα της Ελευθερίας.[3] Όμως, είναι επίσης γεγονός πως, «λαϊκιστικές», «ξενοφοβικές», «εθνικιστικές» ή «νεοφασιστικές», οι παραλλαγές της ακροδεξιάς κερδίζουν έδαφος ταυτόχρονα. Η ευθύνη να ονομάσουμε και να αναχαιτίσουμε αυτή την αντιδραστική στροφή, που απειλεί να ενταφιάσει οριστικά τα κοινωνικά και δημοκρατικά κεκτημένα του εργατικού κινήματος, αποτελεί πλέον καθήκον πολύ πιο επείγον από το να την κατατάξουμε σύμφωνα με την τυπολογία του ιστορικού φασισμού.

### **Ο ρατσισμός κερδίζει σταδιακά την Ευρώπη**

Ξεκινάω με ένα στιγμιότυπο. 1 Μαρτίου 2014: Στη Ρώμη συγκεντρώνεται μια μικρή «ναζιστική διεθνής» με συμμετοχή της ιταλικής Forza Nuova, της Χρυσής Αυγής, του British National Party και της ισπανικής Democracia Nacional. Κύριο θέμα της συνάντησης, η αλληλεγγύη στην εθνικιστική αντιπολίτευση της Ουκρανίας και τους νεοφασίστες του Svoboda.[4] Παράλληλα, λίγο πιο νότια, η Ευρώπη-φρούριο συνεχίζει να αναπτύσσεται. Τα κέντρα κράτησης μεταναστών, οι μαζικές δολοφονίες προσφύγων και μεταναστών κατά μήκος των συνόρων της ΕΕ, οι εθνικοί και υπερεθνικοί μηχανισμοί επιτήρησης και καταστολής, οι επιθέσεις σε θεμελιώδη κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα διαμορφώνουν μια πραγματικότητα τόσο πανταχού παρούσα που καταφέρνει να διαφεύγει της προσοχής μας.



**ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΑΦΙΣΑ ΤΟΥ  
ΙΣΠΑΝΙΚΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ -1937**

Αφού με την πτώση των καθεστώτων του «υπαρκτού σοσιαλισμού» απαλλάχθηκαν από την «κόκκινη απειλή», οι δυτικές δημοκρατίες κατάφεραν να ξεφορτωθούν και πολλά από τα κοινωνικά και πολιτικά κεκτημένα που σφράγισαν τη νίκη της αντιφασιστικής συμμαχίας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Έτσι, στο πολιτικό επίπεδο, οι διαφορετικές εκδοχές του νεοφασισμού ενσωματώθηκαν σταδιακά στο πολιτικό σύστημα όλων σχεδόν των χωρών της ΕΕ.[5] Αν μέχρι πρόσφατα αυτή η διαδικασία ενσωμάτωσης

συνοδευόταν από εκστρατείες αποχρωματισμού ή και «εξημέρωσης» των λεγόμενων «δεξιών λαϊκισμών», πλέον, υπό το βάρος των συνεπειών της καπιταλιστικής κρίσης, οι Ευρωπαίοι ηγέτες δεν διστάζουν ακόμα και να στηρίξουν ανοιχτά τους νεοναζί της Ουκρανίας, προκειμένου να διεκδικήσουν ζωτικό χώρο διείσδυσης των ευρωπαϊκών και αμερικανικών κεφαλαίων. Αυτή η πρώτη γεωστρατηγική σύγκρουση στα εδάφη της πρώην ΕΣΣΔ σηματοδοτεί το τέλος της καλπάζουσας επέλασης του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού προς Ανατολάς. Μετά το 2008, η χρηματοοικονομική κρίση εντείνει την τάση του βορειοαμερικανικού και του ευρωπαϊκού καπιταλισμού να μειώσουν στο μέγιστο το μισθολογικό και μη μισθολογικό κόστος της εργασίας, ούτως ώστε να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους απέναντι στους αναδυόμενους περιφερειακούς καπιταλισμούς. Το νεοφιλελεύθερο μοντέλο που επέτρεψε στον δυτικό καπιταλισμό να βγει κερδισμένος από την κρίση της δεκαετίας του 1970, δεν μοιάζει πλέον ικανό να αντεπεξέλθει στις πιέσεις της σημερινής κρίσης. Τα υπολείμματα των δημοκρατικών και κοινωνικών κατακτήσεων του εργατικού κινήματος αποτελούν τα τελευταία πραγματικά εμπόδια στο ξέφρενο κυνήγι μεγιστοποίησης του κέρδους.

Μετά από ένα πρώτο κύμα διάδοσης και κανονικοποίησης ξενοφοβικών στερεοτύπων και λογικών, ο ρατσισμός κερδίζει σταδιακά τις Βρυξέλλες και το Στρασβούργο, εκεί που οι γραφειοκράτες και οι ειδικοί της ΕΕ οργανώνουν «high-tech» τεχνικές επιτήρησης, το νέο σωφρονιστικό σύστημα και τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές. Η ισλαμοφοβία της αμερικανικής κυβέρνησης, ο αντι-Ρομά ρατσισμός του Σαρκοζί ή του Μπερλουσκόνι, τρέφονται από την αντιδραστική, εθνικιστική και ομοφοβική στροφή του Πούτιν κι όλες μαζί αποτυπώνουν την ηγεμονία των αντιδραστικών ιδεών. Εξάλλου, η πολιτική τακτική των διαφόρων εκδοχών της κυβερνώσας Δεξιάς δεν κρύβεται. Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη που εκπονήθηκε από τις δεξαμενές σκέψης του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, απέναντι στην άνοδο του «ξενοφοβικού και ευρωσκεπτικιστικού λαϊκισμού» η παραδοσιακή ρεπουμπλικανική Δεξιά καλείται να υιοθετήσει κάποιες βασικές διεκδικήσεις της Ακροδεξιάς, σε ζητήματα μετανάστευσης και καταστολής, κατά το πρότυπο του Ν. Σαρκοζί έναντι του Εθνικού Μετώπου στη Γαλλία. Έτσι, οι διαφορετικές εκδοχές της Άκρας Δεξιάς, λαϊκιστικές-δημοκρατικές, νεοφασιστικές ή νεοναζιστικές, λειτουργούν ως μοχλοί πίεσης για την εφαρμογή νεοφιλελεύθερων οικονομικών πολιτικών και για την ενίσχυση των εθνικών και υπερεθνικών μηχανισμών επιτήρησης και καταστολής. Αυτή η ποικιλομορφία αναδεικνύει τον μάλλον συμπληρωματικό παρά ανταγωνιστικό χαρακτήρα των διαφορετικών συνιστωσών της ευρωπαϊκής Δεξιάς. Χαρακτηριστική, από την άποψη αυτή, είναι η εμπειρία της προεκλογικής περιόδου στην Ελλάδα την άνοιξη του 2012: μια ανοιχτά ρατσιστική εκστρατεία, ενορχηστρωμένη από τα μεγάλα ΜΜΕ και τα δυο κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού (ΠΑΣΟΚ και ΝΔ) που στιγμάτιζε τις οροθετικές γυναίκες και τους μετανάστες ως «υγειονομική βόμβα» προλείανε το έδαφος για μια εκρηκτική εκλογική άνοδο των νεοναζί.

### **Τα φαντάσματα της εποχής των άκρων επιστρέφουν**

Από την ιστορική εμπειρία του 20ού αιώνα γνωρίζουμε πως η καπιταλιστική κυριαρχία εδραιώθηκε με τη χρήση ωμής και απροκάλυπτης βίας πρώτα στις χώρες της περιφέρειας. Έπειτα, καθώς οι αντιθέσεις οξύνονταν, με τη βοήθεια πολλών μικρών και μεγάλων πολέμων και των πιο εξελιγμένων μορφών διακυβέρνησης, καταστολής και καταστροφής, η βία έφτασε σε πρωτοφανή επίπεδα βαρβαρότητας στο εσωτερικό των ίδιων των ευρωπαϊκών μητροπόλεων. Σήμερα τα φαντάσματα της εποχής των άκρων, του ρήγματος στον πολιτισμό (Zivilisationsbruch)[6] επιστρέφουν. Από την 11η Σεπτεμβρίου και μετά, οι επεμβάσεις στο Αφγανιστάν, ο δεύτερος πόλεμος του Ιράκ, η διατροφική κρίση του 2007-2008, η εν εξελίξει οικονομική κρίση και οι πόλεμοι στη Γάζα, τη Συρία, την Ουκρανία, περιγράφουν βήμα-βήμα μια ανάλογη εξέλιξη. Απέναντι στα αλληπάλληλα μεταναστευτικά κύματα που προκάλεσαν οι στρατιωτικές επεμβάσεις του ΝΑΤΟ ή χωρών-μελών του, η ΕΕ δημιούργησε τη Frontex. Ένοπλος βραχίονας μιας Ευρώπης-φρούριου, η Frontex αποτελεί έναν τεράστιο μηχανισμό γραφειοκρατών, εμπειρογνομώνων και συνοριοφυλάκων με αποστολή να φτιάξουν τείχη, στρατόπεδα κράτησης και πλωτές περιπόλους... Ταυτόχρονα, στο εσωτερικό κάθε χώρας, κυβερνήσεις και ακροδεξιά κόμματα διεξάγουν συντονισμένες εκστρατείες νομιμοποίησης αυτών των νέων μελανοχιτώνων με ευρωπαϊκή στολή, μιας συνοριακής

φρουράς που έχει ήδη, σε λιγότερο από μια δεκαετία, διαπράξει πάνω από 20.000 φόνους.[7] Παράλληλα, κάτω από την πίεση των διαφόρων ακραίων «λαϊκιστικών» κομμάτων της Δεξιάς, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις εφαρμόζουν ρατσιστικά μέτρα ενάντια στους Ρομά, τους αστέγους, τους μετανάστες, ή καλύπτουν τη δράση «ενόπλων πολιτοφυλακών» σαν κι αυτές που επιχειρήσαν να νομιμοποιήσουν ο Μπερλουσκόνι και ο Μπόσι στην Ιταλία το 2009, σαν την Ουγγρική Φρουρά του Γιόμπικ, τα τάγματα εφόδου της Χρυσής Αυγής και του κυπριακού της παραρτήματος, του ΕΛΑΜ, ή τέλος τα φονικότερα όλων (βλ. την πυρπόληση του Εργατικού Κέντρου της Οδησού και μια σειρά άλλων εγκλημάτων), παραστρατιωτικά τάγματα του Δεξιού Τομέα και των άλλων φασιστικών συμμοριών της Ουκρανίας.



ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΑΦΙΣΑ ΤΟΥ  
ΙΣΠΑΝΙΚΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

Η ηγεσία της ΕΕ δεν διστάζει πλέον να στηρίζει ανοιχτά ακόμα και ναζι-φασιστικές δυνάμεις για να εδραιώσει την κυριαρχία της. Όπως και στην κρίση του Μεσοπολέμου, οι οικονομικές και πολιτικές ολιγαρχίες της γηραιάς ηπείρου ανοίγουν το κουτί της Πανδώρας με τις πλέον αντιδραστικές, αντεπαναστατικές, αντι-διαφωτιστικές, εθνικιστικές, πατριαρχικές παραδόσεις, με την πεποίθηση πως θα συνεχίσουν να διαθέτουν επαρκή μέσα για να τις ελέγχουν και να τις χειραγωγούν. Η διάλυση των συστημάτων υγείας, τα εργοτάξια του τρόμου, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, οι δεκάδες εκατομμυρίων ανέργων, μεταναστών και προσφύγων, οι επιχειρήσεις αναχαίτισης των «βαρβαρικών επιδρομών» στη Μεσόγειο ή στους δρόμους των ευρωπαϊκών μητροπόλεων, όλα αυτά μαζί μας δείχνουν πως η αντίδραση των κυβερνήσεων στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες γίνεται ολοένα και πιο βίαιη, ενώ η δράση των φασιστικών συμμοριών και των μηχανισμών καταστολής φτάνει ολοένα και αμεσότερα στη φυσική εξόντωση. Οι 34 νεκροί της 2ης Μαΐου στην Οδησό, οι δολοφονίες του Κλεμάν Μερικ στη Γαλλία τον περασμένο Ιούνιο και του Παύλου Φύσσα στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο, μας θυμίζουν πως στο εξής το επίδικο γίνεται η ζωή, η ύπαρξή μας.

Αν προσπαθήσουμε λοιπόν να κατανοήσουμε το παρελθόν ξεκινώντας από τα ερωτήματα που μας θέτει το παρόν, κι όχι αντίστροφα, γίνεται πλέον φανερό πως, είκοσι χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ο φασισμός επιστρέφει στην Ευρώπη. Δεν ωφελεί πια να συνεχίσουμε να υπεκφεύγουμε αναζητώντας τις αναλογίες ή τις διαφορές με το παρελθόν, αποφεύγοντας τα ερωτήματα και τα επείγοντα καθήκοντα που μας θέτει η εποχή μας. Να σταματήσουμε να ψάχνουμε αν και σε ποιο βαθμό αυτό που συμβαίνει μπροστά στα μάτια μας αντιστοιχεί στην ιδέα που έχουμε για τον ιστορικό φασισμό και να αναλάβουμε δράση για

την οργάνωση ενός διεθνούς αντιφασιστικού κινήματος, ικανού να αναχαιτίσει τη βίαιη αντιδραστική στροφή πριν να είναι αργά.

### **Πρακτικές προτεραιότητες ενός διεθνούς αντιφασιστικού κινήματος**

Σε αυτή την κατεύθυνση, αντί για συμπέρασμα, θα προτείνω κάποιες αφετηριακές θέσεις σχετικά με τον χαρακτήρα και τις πρακτικές προτεραιότητες ενός διεθνούς αντιφασιστικού κινήματος, ως συμβολή σε μια συζήτηση που χρειάζεται να ανοίξει.

- Γινόμαστε μάρτυρες μιας διαδικασίας εκφασισμού των φιλελεύθερων κοινοβουλευτικών δημοκρατιών. Οι μέρες της «ενιαίας σκέψης» του καπιταλισμού είναι πια μετρημένες, όμως η πρόκληση στη «μεταπολιτική συνθήκη» των ευρωπαϊκών δημοκρατιών έρχεται από το δεξιό άκρο του πολιτικού φάσματος. Αν οι διαφορετικές εκδοχές του ιστορικού φασισμού τροφοδοτήθηκαν από την παρακμή και τον εκφυλισμό των κοινοβουλευτικών καθεστώτων, τα φασιστικά κόμματα, όπου πήραν την εξουσία, χρησιμοποίησαν μέχρι εσχάτων τη νόμιμη και θεσμική οδό των εκλογών και της συμμετοχής σε κυβερνήσεις συνεργασίας. Εξάλλου, σύμφωνα με μια κλασική μαρξιστική προσέγγιση, ο βαθμός εκφασισμού των αστικών κοινοβουλευτικών καθεστώτων υπολογίζεται κυρίως με την έκταση που αποκτούν οι σφαίρες ανομίας εντός των οποίων μια ολιγαρχία επιβάλλει την κυριαρχία της στην εργαζόμενη πλειοψηφία αφηφώντας τους τυπικούς περιορισμούς των συνταγματικών εγγυήσεων και των ατομικών ή κοινωνικών δικαιωμάτων.<sup>[8]</sup>
- Είναι επείγον πολιτικό καθήκον να αναχαιτιστεί ο εκφασισμός της πολιτικής ζωής, εγγενές στοιχείο του νεοφιλελεύθερου σχεδίου για την Ευρώπη. Οι ζώνες ανομίας και μη δικαίου πολλαπλασιάζονται κι εξαπλώνονται από τη Μελίγια, τη Θέουτα, τη Λαμπεντούζα, το Φαρμακονήσι μέχρι τις Ειδικές Οικονομικές Ζώνες έξω από το πεδίο εφαρμογής των συλλογικών συμβάσεων και του εργατικού δικαίου των ευρωπαϊκών χωρών. Παράλληλα, ο ρατσισμός, η ξενοφοβία, ο σεξισμός, ο εθνικισμός και ο αντικομμουνισμός κερδίζουν ολοένα και μεγαλύτερο έδαφος μέχρι και στην καρδιά της ηπείρου, στις πιο ισχυρές και πλούσιες χώρες, όπως δείχνουν η εκλογική νίκη του Εθνικού Μετώπου στη Γαλλία και του Κόμματος της Προόδου στη Νορβηγία, η ενίσχυση της γερμανικής Ακροδεξιάς ή το δημοψήφισμα στην Ελβετία για το φιλτράρισμα των μεταναστευτικών ροών. Ο φασισμός δεν είναι μια απειλή για το μέλλον. Επιχειρεί σήμερα κιάλας να καταργήσει ό,τι έχει απομείνει από τις κατακτήσεις και τα δικαιώματα του εργατικού κινήματος. Άρα, το κίνημα που θέλει να καταγγείλει τις σύγχρονες θεσμικές και πολιτικές εκφάνσεις του φασισμού και να ακυρώσει στην πράξη την αντιδραστική μετάλλαξη του νεοφιλελεύθερου σχεδίου για την Ευρώπη, δεν μπορεί παρά να αντιμάχεται ταυτόχρονα κατά μέτωπο την πολιτική της ΕΕ που γεννά τη φτώχεια, την ανεργία και τον εργασιακό μεσαίωνα και τους θεσμούς που εδραιώνουν την ξενοφοβία, το ρατσισμό, την κατάργηση των δημοκρατικών και κοινωνικών κεκτημένων του εικοστού αιώνα.
- Η μάχη ενάντια στον φασισμό περνά υποχρεωτικά από την ανασυγκρότηση του οργανωμένου εργατικού κινήματος. Ως προϊόν της κρίσης ή της παρακμής του καπιταλισμού, ο σύγχρονος φασισμός πλήττει πρώτα απ' όλα τα πιο ευάλωτα τμήματα της εργατικής τάξης. Για να το κάνει, τρέφεται από τις αδυναμίες του εργατικού συνδικαλισμού. Όπως στον Μεσοπόλεμο τα μεγάλα φασιστικά κινήματα αναπτύχθηκαν στο έδαφος της ήττας του ιταλικού προλεταριάτου μετά την Κόκκινη Διετία (1919-1920) και της γερμανικής επανάστασης (1918-1923), ο φασισμός εμφανίζεται στην παρούσα κρίση του καπιταλισμού, ως προϊόν της ήττας του παραδοσιακού εργατικού κινήματος μετά την κρίση της δεκαετίας του 1970 και την ολομέτωπη επέλαση του νεοφιλελευθερισμού. Και μόνο η εκλογική γεωγραφία της ανόδου των διαφόρων ακροδεξιών κομμάτων καθιστά προφανές πως ο φασισμός κερδίζει έδαφος στα λαϊκά στρώματα, εκεί ακριβώς που, στο μεταξύ, οι οργανωμένες δομές του εργατικού κινήματος υποχωρούν και οι ταξικές ταυτότητες αποσυντίθενται. Η κρίσιμη μεταβλητή στη μάχη ενάντια στον φασισμό είναι η πραγματική κατάσταση του εργατικού κινήματος. Το πρώτο, άμεσο καθήκον της αντιφασιστικής

πάλης είναι η μάχη για την ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος, η μάχη για την ενίσχυση της κοινής, μάχιμης συνδικαλιστικής οργάνωσης ντόπιων και μεταναστών, εργαζομένων και ανέργων, παραδοσιακών και μεταφορντικών στρωμάτων του ευρωπαϊκού προλεταριάτου, στους χώρους δουλειάς, στην εκπαίδευση, στις γειτονιές. Η πάλη ενάντια στον φασισμό είναι είναι πρώτα απ' όλα πάλη για την οργάνωση των εργαζόμενων τάξεων. Ο αντιφασισμός του 21ου αιώνα θα είναι προλεταριακός ή δεν θα υπάρξει ποτέ.

- Αναπόσπαστα στοιχεία μιας τέτοιας διαδικασίας ανασυγκρότησης είναι η άμεση εφαρμογή πρακτικών διεθνούς συντονισμού κι αλληλεγγύης καθώς και η επεξεργασία ενός κοινού πολιτικού σχεδίου των μάχιμων τμημάτων των ευρωπαϊκών εργατικών κινήματων. Αν ο φασισμός είναι μια αντεπανάσταση εκεί που η επανάσταση απέτυχε ή δεν εκδηλώθηκε και αν τα φαντάσματα που νομίσαμε πως είχαμε θάψει οριστικά στο παρελθόν επέστρεψαν και πλανιούνται ξανά στην ευρωπαϊκή τους κοιτίδα, αυτό οφείλεται εν πολλοίς στο ότι οι διάφορες μορφές της Αριστεράς αποτυγχάνουν (ή χειρότερα: αρνούνται) να αντιπαραθέσουν ένα στρατηγικό πρόταγμα και μια εναλλακτική πολιτική διέξοδο από τη βάρβαρη, ολοκληρωτική μετάλλαξη του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού.

---

Ο **Δημήτρης Κουσουρής** είναι ιστορικός, μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντίας στη Γερμανία. Το κείμενο δημοσιεύτηκε στο τελευταίο τεύχος (22) του περιοδικού Contretemps 22, σ. 25-32 και αποτελεί επεξεργασμένη μορφή εισήγησης σε συνάντηση που οργάνωσε τον Μάρτιο του 2014 η ANΤΑΡΣΥΑ Παρισιού, με συμμετοχή ελληνικών και γαλλικών κομμάτων και οργανώσεων (ΣΥΡΙΖΑ, NPA, Parti De Gauche κ.ά.)

---

[1] Hana Arendt, *Between Past and Future*, Νέα Υόρκη, Viking Press, 1961, σελ. 19.

[2] Για μια ιστορική κατηγοριοποίηση των εκδοχών της αντεπανάστασης βλ. Arno Mayer, *Dynamics of Counterrevolution in Europe, 1870-1956, An Analytic Framework*, Harper & Row, New York, 1971, σελ. 59-121.

[3] Βλ. *Varieties of Right-Wing Extremism in Europe*, Taylor and Francis, Νέα Υόρκη 2013. Για την ελληνική περίπτωση και τις σχέσεις ανάμεσα στην Ακροδεξιά και το κράτος βλ. και Δ. Χριστόπουλος (επιμ.), Το «βαθύ κράτος» στη σημερινή Ελλάδα και η Ακροδεξιά. Εκκλησία, Δικαιοσύνη, Στρατός, Αστυνομία, νήσος-Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, Αθήνα 2014 (κυκλοφορεί την ερχόμενη εβδομάδα)

[4] Βλ. το σχετικό δημοσίευμα του II Manifesto, [goo.gl/8TwBZE](http://goo.gl/8TwBZE)

[5] Βλ. σχετικά την κριτική του Χομπσμπάουμ στον François Furet: E. Hobsbawm «Histoire et Illusion», *Le Débat*, τχ. 89, 1996/2, σ. 129-138.

[6] Βλ. D. Diner, *Zivilisationsbruch, Denken nach Auschwitz*, Fischer Taschenbuch Verlag, 1988.

[7] Βλ. [goo.gl/e1gD9H](http://goo.gl/e1gD9H).

[8] F. Neumann, *Behemoth. The Structure and Practice of National-Socialism 1933-1944*, I. Dee, Σικάγο 2009, σ. 17-36 και 467-476.

[enthemata.wordpress.com](http://enthemata.wordpress.com)